

ritate absolvimus, et ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus. Quibus verbis non tam fit nova prohibitio, quam declaratur illa, quæ virtute talis censuræ fit. Nam illa censura privat non tantum sacra, sed etiam civili communicatione in omnibus rebus seu casibus in jure non exceptis; in hoc autem non solum non fit exceptio, sed etiam declaratur prohibitio. Quod autem illa non sit absoluta depositio, sed quasi suspensio, patet ex limitatione ibi adjuncta: *Quousque ipsi ad satisfactionem veniant*; hinc enim constat, illam absolutionem non esse perpetuam, sed durante illo vinculo. Est ergo per modum suspensionis potestatis quoad usum, et non per modum depositionis. Quia vero illa verba ultima dicuntur non inveniri in codice manuscripto in Vaticano invento, similis decisio cum illa expressa declaratione reperitur ex Paschas. II, in cap. *Juratos*, 15. q. 6, *quamdiu excommunicatus est*. Et similis limitatio habetur in c. ult. de Pœnis.

15. *Objectionis confutatio*. — Neque contra hoc obstat objectio regis, quia excommunicatio est spiritualis censura, et ideo privatio jurisdictionis, vel temporalis potestatis etiam quoad usum, et per modum suspensionis, ejus fines excedit. Negatur enim consecutio. Nam, licet excommunicatio dicatur censura spiritualis, vel a principali materia et fine illius, vel quia a spirituali potestate procedit, tamen sicut potestas ipsa, licet sit spiritualis, indirecte ad temporalia extenditur, ita etiam censura excommunicationis eodem modo et spiritualis est, et indirecte extenditur ad temporalia; privat enim non solum communicatione sacra, sed etiam civili et humana, ut constat ex institutione et usu Ecclesiæ, perpetua traditione approbato, et in Scriptura fundato. Nam 2 Joan. 4 dicitur: *Neque ave ei dixeritis*; et Paulus, 1 Cor. 5: *Cum ejusmodi nec cibum sumere*. Et rationem ibidem insinuat, cum ait: *Judicari, etc., tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat in die Domini nostri Jesu Christi*. Ita ergo per excommunicationem vexatur homo etiam in temporalibus et corporalibus, ut vexatio det intellectum, ut a contumacia recedat.

16. *Depositio regis non est proprius excommunicationis effectus*. — Ex diuturno Ecclesiæ usu potestas Pontificis ad deponendum reges ostenditur. — Alter vero modus privationis per modum depositionis a regno, vel ab alia temporalis potestate, et consequenter cum

perpetua absolutione subditorum a fidelitate et obedientia civili, non est quidem effectus proprius et intrinsecus excommunicationis majoris, si nihil amplius addatur, ut ex propria materia suppono¹, et ex communi usu Ecclesiæ, et ex allegatis etiam juribus satis colligitur. Nihilominus tamen hæc etiam depositio et absolutio per modum singularis pœnæ adjungitur censuris, quando delicta principum cogunt Pontifices ad illa severitate utendum, qui usus satis est a nobis in lib. 3 comprobatus. Et inde convincitur potestas, quia tam publicus et constans usus, et tam efficax sine violentia armorum non potuit esse sine fide Ecclesiæ recognoscentis in Pontifice legitimam potestatem ad illam pœnam imponendam, inclusam in potestate ligandi et solvendi Petro datam a Christo, et in virga pastoralis quam ad regendam Ecclesiam accepit, ut in citato loco satis ostendimus. Et hic etiam habet locum ratio Pauli, quia oportet sæpe hominem peccatorem corporaliter et temporaliter gravissime affligere, ut respiciat. Item est optima ratio, quia subditi sæpe indigent hoc remedio ne subvertantur. Ideo enim de hæretico dixit Paulus: *Post unam et secundam correptionem devota*²; quod multo magis in principe quam in aliis solet esse necessarium.

17. *Satisfit regis fundamento*. — Et ita nihil obstat quod rex ait, hanc pœnam longe lateque fines excommunicationis excedere; esto enim ita sit, depositio sic intellecta, nihilominus non excedit limites Pontificiæ potestatis, sicut in hoc juramento abjuratur. Cum vero ait hoc jus nullo legitimo titulo esse acquisitum Pontifici, respondemus non esse quidem aliquo humano titulo proprie acquisitum, sed divino jure esse inditum, ut ex Christi verbis in lib. 3 ostensum est. Ubi etiam illa verba regis refutavimus, *per Paparum injustam usurpationem et violentiam sæcularem*. Est enim facile hæc dicere, præsertim potenti regi, et affectu supremæ potestatis (ut pace illius dixerim) nimium capto et obcæcato, probare autem impossibile. Et ita rex nullam hujus injustæ usurpationis probationem vel indicium adduxit, nec est verisimile injustam usurpationem contra potentiam imperatorum et regum prævaluisse. Unde verba illa, quæ adjungit rex, *de violentia sæculari*, magis sunt per se incredibilia, quia hæc violentia non fit

¹ Vide tomum 5, in 3 part. D. Thomæ, disp. 45.

² Ad Tit. 3.

nisi armis et potentia sæculari; hæc autem in Pontificibus non fuit tanta, ut ad illam violentiam imperatoribus et regibus inferendam sufficeret. Et ita nulla talis violentia Pontificum in historiis legitur; gratis ergo et per solam dicendi libertatem asseritur.

18. *Confutatio tertii corollarii quod rex inferebat*. — *Confutatio ultimi corollarii*. — Quocirca, ex corollariis quæ rex infert, primum et secundum de absolutione subditorum ab obedientia et juramento fidelitatis, satis ex dictis rejecta sunt. Tertium vero de comparatione hujus ultimi juramenti cum priori de primatu, facile etiam refellitur. Merito enim Card. Bellarminus dixit, unum virtute et tecte in alio includi. Quia potestas, per quam Pontifex reges schismaticos, ac gregi Christi perniciosos deponit, non est alia quam ipsa potestas quam a Christo accepit, quæ unica est et indivisibilis (ut ita rem explicem), et ideo non dividitur nec minuitur, nec ex parte abjurari potest, et ex parte retineri. Cum ergo in hoc juramento potestas comprimendi et puniendi reges Pontifici abjuretur, plane tota ejus potestas spiritualis abjuratur, quod in priori juramento expresse fiebat. Sufficiens autem hujus veritatis indicium est, quod rex ipse, ut hanc potestatem se deponendi cum fundamento negare videatur, consequenter negat Christum dedisse Petro, aut per eum Romano Pontifici ad regendam Ecclesiam supremam spiritualem potestatem, sentiens ita esse hæc connexa, ut unum sine alio negari non possit. Ergo dum in hoc juramento unum expresse abjuratur, aliud consequenter et virtute, et cum eodem perjurio negatur. Ultima vero illatio et quasi protestatio regis de fine juramenti nihil ipsum juvat. Esto enim ipse intenderit per illud juramentum discernere et cognoscere proditores, medium autem quo usus est fuit abjuratio Pontificiæ potestatis. Unde per illud juramentum non solum distinguit fideles civiliter a proditoribus, sed etiam fideles catholicos ad suam fidem prodendam et abjurandam inducit, ex quo fit, ut multo magis inter credentes et non credentes discernat, aut saltem inter constanter recusantes iniquam abjuramentum, vel misere propter vitanda temporalia incommoda illam simulantes. Quamobrem tale juramentum potius character Anglicani schismatis, quam pignus vel auctoramentum fidei subditorum jure censendum est.

19. *Ultimæ probationi regis satisfit*. — *Propositiones quas rex infert expenduntur*. — Su-

perest ut ad ultimam regis probationem, sumptam ex quatuordecim propositionibus, quas ex reprobatione juramenti infert, respondeamus. Et imprimis dicimus ex illis evidenter colligi, intentionem juramenti non tam esse de obedientia præstanda regi, quam de potestate Pontifici abneganda, et sibi usurpanda. Nam ex omnibus propositionibus sola una pertinet ad regiam dignitatem tuendam, et illa non sequitur ex juramenti improbatione; aliæ vero fere omnes directe sunt de potestate Pontificis, et in sano sensu verissimæ sunt, ideoque merito reprobatum juramentum, quia contradictorias assertiones continet, ut rex ipse fatetur, dum ait has propositiones per antithesim sequi ex reprobatione juramenti. Ut autem hoc evidenti fiat, singulas propositiones, et quid de illis sentiendum sit, adnotabo. Prima est: *Quod ego Jacobus non sum rex legitimus hujus regni, aliarumque omnium mearum ditionum*. Hæc vero minime sequitur ex detestatione juramenti, nam, licet Jacobus sit verus et legitimus rex, nihilominus pravum est juramentum, quo abjuratur Pontificia potestas ad illum deponendum ex causa legitima: hanc enim potestatem habet Papa supra legitimos ac veros reges et imperatores.

20. II. *Quod Papæ liceat me regno deponere, ex mera sua auctoritate, vel, si non sua, tamen auctoritate Ecclesiæ, Sedisve Romanæ; si non Ecclesiæ auctoritate, vel Romanæ Sedis, tamen aliis mediis, atque aliorum subsidiis ei liceat me regno deponere*. III. *Quod Papæ liceat de regnis, ac ditionibus meis pro arbitrio statuere*. IV. *Quod penes Papam sit extraneo cuiusque principi potestatem concedere in cadendi ditiones meas*. V. *Quod Papæ liceat absolvere subditos meos a fide atque obedientia mihi debitis*. VI. *Quod penes Papam sit licentiam concedere uni aut pluribus ex subditis meis arma contra me ferendi*. VII. *Quod liceat Papæ veniam dare subditis meis vim personæ meæ, aut dominiis, aut quibusdam e subditis meis afferendi*. VIII. *Quod si Papa sententia lata me excommunicaverit aut deposuerit, non sit liberum subditis perstare in fide atque obedientia mihi debita*. IX. *Quod si Papa me judicialiter excommunicaverit, vel deposuerit, subditis non sit liberum, personam et coronam meam omnibus viribus defendere*. X. *Quod si Papa sententiam aliquam aut excommunicationis aut depositionis contra me promulgaverit, subditi ea vi ejus sententiæ nequaquam obligentur retigere omnes conjurationes aut prodiones contra me initas, quas vel audire*

vel nosse ipsis contigerit. XI. Quod non sit hæreticum neque detestabile opinari, principes a Papa excommunicatos impune deponi aut occidi posse a subditis suis, aliisve quibuscumque. XII. Quod Papa habeat potestatem absolvendi subditos meos ab hoc juramento, aut ab ejus aliqua parte.

21. Hæ autem assertiones omnes in unam fere coincidunt, quæ quasi per partes illis duodecim positionibus ad rem exaggerandam declaratur. In quibusdam vero illarum interdum additur aliqua particula, quæ verum sensum destruit et commutat. Quod ergo in secunda dicitur, *Papam mera sua auctoritate posse Jacobum regem deponere*, verissimum et catholicum est, dummodo illa particula *mera* non excludat legitimam causam, sed tantum sufficientiam illius auctoritatis sine alterius adminiculo declarat. Et quia propositio loquitur in particulari de tali persona, in qua legitima causa non deest, ut ex dictis satis constat, et universæ Ecclesiæ manifestum est, ideo propositio sine ulla æquivocatione verum sensum facit, quia legitimam causam non excludit, sed supponit. In tertia vero, quæ fere similis est, particula illa *pro arbitrio* ambiguitatem continet, et calumniæ occasionem præbet. Præsertim quia in aliis locis solet rex dicere *ad libitum*, vel quid simile. Itaque si intelligatur de arbitrio justo et legitimo, vera est propositio; si autem de mera et absoluta voluntate, solaque libidine intelligatur, sic est impostura, nullaque verisimili consecutione ex reprobatione juramenti inferri potest. Eademque ratio est de cæteris. Omnes enim sunt de eadem suprema potestate Papæ ad coercendos Christianos rebelles, etiam si reges sint, usque ad depositionem eorum, si gravitas causæ et necessitas spiritualis regni id postulet.

22. *Decima propositio repugnantiam involvit, occasionemque præbet calumniæ.* — Solum in decima oportet advertere (quod in superioribus indicatum est) partim repugnantiam involvere, partim calumniandi occasionem præbere. Dico involvere repugnantiam, quia si rex per justam Papæ sententiam ipso facto sit depositus, eo ipso qui antea erant illi subditi, desinunt esse subditi; nam rex ipse jam non esset rex nec superior. Ideoque neque jam possent proprie dici proditores, si quæ conjurationes contra ipsum fierent. Neque cives tenerentur, saltem titulo fidelitatis aut subjectionis, illas revelare. Adde vero, modum illum loquendi esse posse calumniis expositum, quia

rex criminosus, licet depositus sit, non statim potest a quolibet de populo per conjurationem vel insidias juste occidi, quia nec privatum civem criminosum licet aliis civibus his modis auctoritate sua interficere, sed solum auctoritate publica, vel potestate ab eo accepta, qui illam dare potest, vel per sententiam, vel per imperium, aut commissionem specialem.

23. Quapropter si post regem depositum, aliqui per privatas insidias, non accepta a legitimo iudice potestate, illi mortem machinantur, qui, extra confessionem, illarum esset conscius, obligari posset ex charitate eas detegere, ut malum proximi impediret, concurrentibus circumstantiis quæ ad talem obligationem necessariæ esse solent. Quando vero contra personam talis regis juxta tenorem justæ sententiæ procederent, non excedendo limites potestatis a legitimo iudice concessæ, tunc cessaret omnis obligatio detegendi secretum, quia jam illæ non essent insidiæ iniquæ, sed esset justum bellum. Quia ergo propositio illa indistincte loquitur, ideo dixi dare posse calumniæ occasionem, ac si diceretur, etiam quando conjurationes vel proditores sunt injustæ et iniquæ, nunquam teneri cives ullo titulo, etiam charitatis, illas manifestare, quod falsum est, nec ex reprobatione juramenti id sequitur, ut per se notum est.

24. *Undecimæ propositionis duplex sensus.* — Eademque cautio in undecima propositione adhibenda est; sententia enim illius in summa est, regem excommunicatum impune deponi vel occidi a quibuscumque posse. Quæ ita simpliciter prolata falsissima est: nam excommunicatio sola et nuda non dat potestatem occidendi excommunicatum, nec privandi illum dominio rerum suarum, sed sola communicatione, et consequenter potest privari excommunicatus usu alicujus rei propriæ, si absque tali communicatione fieri non possit. Rex ergo excommunicatus, si sententia nihil aliud contineat, non statim potest a subditis vel quibuscumque aliis deponi vel occidi, neque hoc sequitur ex reprobatione juramenti. Si tamen in ea propositione, sub voce *excommunicationis*, comprehendatur etiam depositio, et diffidatio quæ per sententiam canonicam interdum fit, sic veritatem continebit; imo etiam intellecta de sola censura excommunicationis in forma communi, si sensus propositionis esset, principem excommunicatum, durante excommunicatione, esse privatum jure præcipiendi subditis ut sibi obediant; quod si eos cogat, posse ipsos resistere, etiam per justum bellum: in hoc

sensu erit verissima propositio, et doctrina contraria hæretica est, contra vim et potestatem clavium Ecclesiæ; per illam tamen propositionem ejusque nuda verba, non satis hæc omnia explicantur, et ideo calumnia cavenda est, et aperte loquendum.

25. *Decima tertia propositio vera est, et recte sequitur ex juramenti reprobatione.* — Decima tertia propositio est: *Quod juramentum hoc nequitiam administratur subditis meis plena et legitima auctoritate.* Hæc quidem aperte sequitur ex reprobatione juramenti, quia juramentum iniquum a nemine potest legitima auctoritate præstari. Est tamen propositio verissima atque certissima, quod ex prioribus evidenter ostenditur, nam ex tenore illarum constat, omnes illos articulos esse de potestate Pontificis, ac subinde in juramento contineri multos potestati Pontificis contrarios; ergo manifestum est non esse in temporali rege legitimam auctoritatem ad tale juramentum subditis suis administrandum. Et simili claritate sequitur, tale juramentum non de sola civili obedientia, sed de sacrâ, et Apostolica potestate præstari; imo contra illam postulari.

26. *Ultima propositio falsa et perperam illata.* — Ultima propositio est: *Quod juramentum hoc suscipiendum sit cum æquivocatione, cum mentali evasione, aut tacita reservatione, et non ex animi sententia, atque ex intimo pectore, in vera fide hominis christiani.* Hæc vero nullam cum reprobatione juramenti connexionem vel consecutionem habet. Quia licet pars etiam illa juramenti reprobetur, non ideo affirmatur suscipiendum esse hoc juramentum cum æquivocatione. Hæc enim contraria sunt affirmantia, et utrumque potest esse falsum, et inter ea est medium, scilicet, neutro modo tale juramentum præstare. Unde tantum abest, ut dicamus vel cogitemus tale juramentum esse suscipiendum cum æquivocatione, ut potius illud etiam reprobemus. Tum quia fieret cum perjurio contra ultimam juramenti partem; tum etiam quia fieret cum scandalo, et cum omissione confessionis fidei tempore debito; imo etiam cum externa fidei negatione, ut sequenti capite magis explicabimus.

27. *Horum verborum falsitas ostenditur.* — Ultimo, post has propositiones addit rex hæc verba: *Hi sunt articuli ex variis juramenti partibus per antithesim elicti. Quibus oppositæ theses, neque Pontificis primatum in causis spiritualibus ullatenus attingunt, neque ullo unquam Concilio generali plene finito conclusum et definitum est, hujusmodi in reges potesta-*

tem ad Pontificis auctoritatem pertinere. Et ipsi denique eorum Doctores scholastici inexplorabili quodam litigio de iis inter se dissident in hunc diem. Jam vero satis a nobis ostensum est, quomodo potestas, quæ his articulis explicatur, ad spiritualem Pontificis dignitatem pertineat, et consequenter quomodo oppositæ theses in juramento inclusæ illi directe repugnent. Quod vero rex subjungit, in nullo Concilio generali plene finito conclusum et definitum esse, hujusmodi in reges potestatem ad Pontificis auctoritatem pertinere, imo de hac ipsa potestate esse dissidium inter scholasticos, aperte falsum quoad utramque partem est, neque potuit a rege affirmari, nisi quia cum per se non possit Concilia vel scholasticos evolvere, a Protestantibus deceptus est. Nam supra, lib. 3, ostensum est, multa Concilia generalia hanc potestatem in Summo Pontifice recognovisse et approbasse; præterquam quod sine Concilii definitione, Pontificum definitiones ad certam illam veritatem faciendam sufficerent. Verumtamen sæpius simul Pontifices cum Conciliis generalibus illa potestate usi sunt, ut Innocentius III in Concilio Lateranense, cap. 3, et Innocentius IV in Concilio Lugdunensi. Unde non est dubium quin ipsa Concilia facta approbando, potestatem in Pontifice recognoverint. Præterquam quod communi Ecclesiæ traditione et consensu hæc veritas fundata est.

28. *Omnes Catholici doctores admittunt in Papa jurisdictionem ad regem hæreticum deponendum.* — Neque in hoc puncto est dissensio inter catholicos Theologos (hos enim, ut opinor, nomine scholasticorum rex intelligit, nam sui Theologi scholasticam Theologiam detestantur). De communi autem consensu Catholicorum in hoc puncto, satis dictum est in libro 3, et latius a Cardinali nostro, libro contra Barclaium, in principio. Et qui dissidere eos dicunt, ostendere debent auctores catholicos, qui huic veritati contradicant, quod certe facere non possunt. Nam etiam illi scholastici¹, qui potestatem Pontificis interdum restringere visi sunt, ut Okam, Gerson, Parisius, et similes, hanc potestatem deponendi reges hæreticos, vel perniciosos saluti subditorum, illi nunquam denegarunt, licet in modo loquendi sit inter eos aliqua diversitas, an Papa possit per se et immediate id facere,

¹ Vide Almainium, tract. de Suprema potestate laic.; Gerson, tractat. de Potestate Eccles., cons. 22.

an solum præcipiendo subditis ut talem regem abjiciant; et in hoc etiam plures ex illis, et qui melius sentiunt, et cæteri omnes utrumque modum censent cadere sub potestatem Pontificis. Et revera, per se incredibile est non habere christianum regnum remedium contra hæreticum regem; est enim hoc contra omnem rationem, et contra exactam Dei providentiam, cum rex hæreticus facillime totum regnum inficiat, ut experientia docet. Unde etiam Papa, si hæreticus sit, potest ab Ecclesia deponi; ergo necesse est ut sit potestas in terra, quæ possit regem hæreticum pertinacem et incorrigibilem deponere. Ergo maxime esse debet in Pontifice tanquam in supremo animarum pastore visibili in terris, neque in alio potuit convenientius talis potestas collocari, ut illa privatio, quæ multis difficultatibus et periculis exposita est, majori cum maturitate et justitia fieret, ut explicatum est.

CAPUT VII.

SUMMUM PONTIFICEM NON SOLUM POTUISSE, SED ETIAM DEBUISSE CATHOLICOS ANGLIOS A PROFESSIONE DICTI JURAMENTI SUA MONITIONE AVERTERE.

1. *Tres objectiones a rege propositæ contra Breve Pontificium.* — Hactenus injustitiam et errores prædicti juramenti fidelitatis demonstravimus, vanasque excusationes refellimus; superest ut Brevia Pontificia defendamus, et querelis regis et objectionibus satisfaciamus, quod ex principiis positis et breviter et facile expediri potest. In principio igitur Apologiæ audet rex Pontificem reprehendere, quod *Brevi in Britanniam misso, ibique vulgato, Papi- colis omnibus interdixerit ne hoc sacramento fidelitatis se adstringi paterentur.* Triaque peccata in ipso potissimum notat, unum contra ipsum regem, aliud contra Catholicos Anglos, tertium in modo ipso refutandi juramentum. De primo sic inquit: *Cum indictum bellum non sit, negari non potest quin fecerit Pontifex contra bonos mores, et consuetudinem principum, maxime christianorum, quod me inauditum condemnarit.* Unde postea sic colligit: *Pontifex, si existimat se meum judicem, quod dici solet competentem, cur me indicta causa condemnat? sin aliter se res habet, et si nihil Papæ mecum est negotii (quod est verissimum), quare se immiscet operi non suo, et falcem mittit in messem alienam, in re præsertim civili, et quæ ad eum nullatenus spectat?*

2. Secundo, probat peccasse contra Catholi-

cos Angliæ, quia *eos in miseris angustias conjecit, ut aut cum discrimine vitæ et jactura fortunarum fidelitati erga principem renunciant, aut cum catholice fidei detrimento animarum salutem, ut obtendit Pontifex, in periculum adducant.* Utrumque enim horum periculorum vitaretur, si, ut facere coperant, bona fide juramentum illud præstare sinerentur. Tertio, probat Pontificem defecisse in modo, *quia multam insumit operam, integram jurisjurandi formulam ad verbum recensendo, postea vero uno generali verbo totum juramentum proscrit, non indicando quid reprehendat, ut vel emendari vel benigne interpretari ab ipso posset, vel si hoc ipse facere contemneret, aliquam excusationem sui subditi Catholici haberent, si juramentum recusarent.*

3. *Fundamenta contrariæ doctrinæ.* — *Hæc jus Pontifex examinandi tale juramentum.* — Hæc autem objectiones ex duobus erroneis principiis procedunt. Unum est, Pontificem non habere directam potestatem spiritualem supra regem; aliud est, multo minus habere Pontificem potestatem etiam indirectam supra regem in temporalibus. Contraria vero dogmata in lib. 3 a nobis stabilita sunt et probata, quibus suppositis facile objectiones omnes refelluntur. Nam imprimis dicimus potuisse Pontificem jure suo formulam juramenti a rege præscriptam examinare, et quatenus eam judicavit aut religioni christianæ contrariam, aut contra reverentiam juramenti sacrilegam, eam reprobare ac prohibere. Probatur primo, quia juramentum res valde spiritualis est et sacra; ergo directe cadit sub potestatem spiritualem Pontificis; ergo ad munus Pontificis pertinuit reprobare juramentum de re iniqua, et valde perniciose fidelibus, quale in illa formula contineri, satis in superioribus ostensum est.

4. Secundo, quando lex civilis vel terminos suos temporales excedit, vel disponit de temporalibus, fovendo peccata, vel illorum occasionem præbendo, Pontifex per potestatem spiritualem, quatenus ad temporalia indirecte extenditur, potest illam reprobare et irritare, vel irritam declarare, ut supra lib. 3, c. 22, late ostensum est; at vero formula illa (ut rex ipse contendit) est quædam regia pragmatica, seu lex civilis, et (ut nos ostendimus) excedit terminos materiæ civilis et temporalis, et continet nulla religioni et bonis moribus contraria, ita ut a fidelibus sine dispendio animarum servari non possit; ergo Pontifex illam reprobando legitima clavium potestate usus

est, nimirum, clave scientiæ, declarando injustitiam et malitiam illius juramenti, quod est proprium munus pastoris, ad quem spectat pascere Christi gregem, et clave potestatis, prohibendo usum talis juramenti. Unde etiam confirmatur, nam Summus Pontifex jus habet defendendi potestatem quam Christus Sedi suæ contulit; sed juramentum illud directe est contrarium Pontificiæ potestati; ergo jure potuit illud efficaciter reprobare et prohibere.

5. *Pontificem ad reprobandum tale juramentum obligari.* — Deinde addimus, non solum potuisse, sed etiam ex vi muneris et officii sui debuisse non tacere, nec occultare veritatem, sed subditos suos monere ut a tali juramento abstineant. Probatur primo, quia teneatur publica scandala et occasionem peccandi per doctrinam detegere, quando per fraudem et deceptionem ab hostibus Ecclesiæ fidelibus offeruntur. Et similiter tenetur, quantum in se est, talia pericula per potestatem suam auferre vel impedire, maxime quando aliqua publica auctoritate approbantur et proponuntur. Utrumque enim horum includitur in verbis Christi: *Pasce oves meas*; ibi enim data est potestas, ut supra late declaratum est, et simul cum collatione potestatis continent illa verba præceptum Petro et successoribus ejus impositum, ut constat, tam ex forma verborum quam ex materia, nam, supposito munere, hoc præceptum connaturale est, propter quod dixit Paulus, Ecclesiæ præpositos rationem esse pro animabus subditorum reddituros. At in hoc juramento illa omnia concurrunt, scilicet, latens occasio erroris et deceptionis, acceptando abjuramentum Pontificiæ potestatis sub colore juramenti civilis fidelitatis, et consequenter occasio schismatis, hæresis et perjurii; ergo tenebatur Pontifex ex vi muneris veritatem aperire, non obstante quocumque incommodo, quia cum tanto spirituali detrimento non est tacenda veritas, propter incommoda quæ ex hominum malitia formidantur.

6. Item ex alio principio sequitur hæc obligatio, quia tenetur Pontifex ecclesiastica jura tueri ac defendere, tanquam fidelis dispensator et prudens. Quod cum de omnibus bonis ecclesiasticis verum sit, maxime locum habet in Pontificia dignitate et potestate tuenda, quia est fundamentum ecclesiasticæ unitatis, ut Christus ipse docuit, et ad servandam fidei veritatem maxime necessarium, ut experientia ipsa ostendit, et in lib. 3 probatum est. Hæc autem Pontificia potestas per hoc jura-

mentum labefactatur, in regno quidem Angliæ per potentiam et pravam doctrinam, et inde posset per pravum exemplum in alia redundare; ergo tenebatur Pontifex, non obstante quacumque difficultate vel impedimento, illi juramento sese opponere, illudque detestari.

7. *Etiamsi juramenti controversia foret dubia, a Pontifice dirimenda esset.* — Quin potius ulterius addimus, non solum in re tam clara, quam est illius juramenti perversitas, sed etiam si esset res dubia, ad Pontificem pertinuisse veritatem aperire, ne in re tam gravi et periculosa fideles in tenebris versarentur. Ita generaliter docet Innocentius III, in c. *Per venerabilem*, Qui fil. sint legit., et adducit illud Deuteron. 17: *Si difficile et ambiguum apud te judicium fuerit, etc.*, usque ad illud: *Qui superliverit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille.* Quæ lex, quatenus directiva est et moralis, etiam nunc habet locum, non virtute legis veteris, sed virtute fidei Evangelicæ, quia, supposita potestate Summi Sacerdotis legis gratiæ, illa obligatio necessario sequitur ex lege quasi connaturali illi potestati. Unde ratio propria est, quia materia illa spiritualis est, tum quia pertinet ad doctrinam fidei et morum, quam declarare ad Pastores Ecclesiæ pertinet, non ad reges, ut supra ex Scriptura et Patribus satis probatum est; tum etiam quia proxime attingit salutem animæ; tractatur enim in hoc juramentum animæ noceat, necne; ergo ad Pastores animarum, et præsertim ad eorum caput, judicium in tali dubitatione pertinet.

8. Confirmatur ac declaratur, nam orta simili controversia inter regem etiam catholicum et Papam, an aliquod juramentum sit licitum, et fidei consentaneum, non est certe talis controversia bello dirimenda, quia nec bellum est conveniens medium ad veritatem moralem declarandam, neque illic modo convenienter esset Ecclesiæ in spiritualibus provisum, nam inde necessario orientur schismata, et regnum in se divisum non posset subsistere¹. Neque etiam posset talis contro-

¹ Vide Bellarmin., lib. de Sacram. matrim., c. 32; Victor., Relect. 3, de Potest. Pontif., § *Utrum potestas spiritualis*, etc., n. 4; Ledes., n. 4, p. 2, q. 20, art. 4, dubio principali post conclus. 8; Molin., tom. 1 de Just., disp. 29, circa finem.